

CỔ PHẦN HÓA VÀ THOÁI VỐN NHÀ NƯỚC TẠI DOANH NGHIỆP: XU HƯỚNG MỚI, ĐỘNG LỰC MỚI

ĐẶNG QUYẾT TIẾN - Cục trưởng Cục Tài chính doanh nghiệp (Bộ Tài chính) *

Tiếp tục cơ cấu lại, đổi mới và nâng cao hiệu quả hoạt động doanh nghiệp nhà nước, thời gian qua, các bộ, ngành đã tích cực triển khai công tác cổ phần hóa và thoái vốn doanh nghiệp nhà nước với nhiều giải pháp quyết liệt, đồng bộ. Với việc triển khai nhiều biện pháp tích cực, tiến trình cổ phần hóa và thoái vốn nhà nước tại doanh nghiệp đã có nhiều chuyển biến, mở ra xu hướng mới, động lực mới cho doanh nghiệp phát triển.

Từ khóa: Doanh nghiệp nhà nước, cổ phần hóa, thoái vốn, tái cơ cấu

EQUITIZATION AND DIVESTMENT OF STATE-OWNED CAPITALS IN ENTERPRISES: NEW TRENDS, NEW MOTIVATORS

Dang Quyet Tien – Director of Corporate Finance
(Ministry of Finance)

To continue restructure, renovation and performance improvement of state-owned enterprises, in recent years, the ministries and industries have actively implementing with realistic and consolidated equitization and divestment measures. Therefore, the equitization and divestment process in state-owned enterprises has been implemented effectively, opening new directions and motivators for development.

Keywords: State-owned enterprise, equitization, divestment, restructure

Ngày nhận bài: 8/12/2018

Ngày hoàn thiện biên tập: 3/1/2019

Ngày duyệt đăng: 9/1/2019

Cổ phần hóa - Giải pháp quan trọng trong sắp xếp, đổi mới, cơ cấu lại doanh nghiệp nhà nước

Thời gian qua, Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ đã chỉ đạo các bộ, ngành nghiên cứu, xây dựng để ban hành hoặc trình cấp có thẩm quyền ban hành đầy đủ, đồng bộ hệ thống cơ chế chính sách, pháp luật về cổ phần hóa (CPH), thoái vốn, cơ cấu lại doanh nghiệp nhà nước (DNNN). Theo đó, Chính phủ đã ban hành 11 nghị định và 01 nghị quyết, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành 02 Quyết định và 01 Công văn chỉ đạo quy định về tiêu chí, danh mục phân loại DNNN, trình tự CPH, thoái

vốn, phương pháp định giá, cơ chế đấu giá bán ra thị trường, chế độ, chính sách đối với người lao động... Trong đó, cơ chế về CPH DNNN và thoái vốn nhà nước tại DN được đặc biệt chú trọng, đảm bảo nguyên tắc đúng pháp luật và công khai và minh bạch.

Theo kế hoạch, trong giai đoạn 2017 – 2020, cả nước dự kiến thực hiện CPH 127 DN, cụ thể, năm 2017 CPH 44 DN; năm 2018 CPH 64 DN; năm 2019 CPH 18 DN; năm 2020 CPH 01 DN. Trong đó, năm 2017 đã CPH được 69 DN, bao gồm cả 17 DN thuộc danh sách CPH năm 2017 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Công văn số 991/QĐ-TTg. Tổng giá trị của 69 DN là 365.953 tỷ đồng, trong đó giá trị vốn nhà nước là 160.156 tỷ đồng.

Trong năm 2018 (tính đến ngày 20/12/2018), có 15 DN được cấp có thẩm quyền phê duyệt phương án CPH, trong đó CPH 13 DNNN và 02 đơn vị sự nghiệp. Tổng giá trị DN là 29.934 tỷ đồng, trong đó giá trị vốn nhà nước là 15.543 tỷ đồng. Tổng vốn điều lệ theo phương án được cấp có thẩm quyền phê duyệt là 18.477 tỷ đồng, trong đó Nhà nước nắm giữ 11.204 tỷ đồng; bán cho nhà đầu tư chiến lược 2.293 tỷ đồng; đấu giá công khai 4.843 tỷ đồng, số còn lại bán cho người lao động là 125 tỷ đồng và tổ chức công đoàn 5,8 tỷ đồng.

Tình hình thực hiện thoái vốn, ghi nhận những bước chuyển tích cực. Mục tiêu đặt ra cho giai đoạn 2017-2020 thực hiện thoái khoảng 60.000 tỷ đồng vốn nhà nước tại các DN, trong đó, năm 2017 đã thực hiện thoái vốn tại 135 DN; Năm 2018, thực hiện thoái vốn tại 181 DN; Năm 2019 thực hiện thoái vốn tại 62 DN; Năm 2020 thực hiện thoái vốn tại 28 DN. Riêng năm 2017 thoái được 9.046 tỷ đồng, thu về 138.327 tỷ đồng, trong đó, thoái vốn nhà nước tại 13 đơn vị theo Quyết định số 1232/

HÌNH 1: SỐ LƯỢNG DOANH NGHIỆP THOÁI VỐN NĂM 2018 VÀ DỰ BÁO ĐẾN NĂM 2020

Nguồn: SCIC

QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ với giá trị thoái là 1.417 tỷ đồng, thu về ngân sách 2.678 tỷ đồng.

Trong năm 2018 (tính đến ngày 20/12/2018), các DN đã thoái được 7.885 tỷ đồng, thu về 18.334 tỷ đồng, trong đó, thoái vốn nhà nước tại 18 đơn vị thuộc Quyết định số 1232/QĐ-TTg ngày 17/8/2017 của Thủ tướng Chính phủ với giá trị 1.308 tỷ đồng, thu về 2.511 tỷ đồng, trong đó chỉ có 02 đơn vị thuộc kế hoạch thoái vốn năm 2018, còn lại 16 đơn vị thuộc kế hoạch thoái vốn năm 2017.

Các tập đoàn, tổng công ty nhà nước đã thực hiện thoái 6.576 tỷ đồng, thu về 15.822 tỷ đồng, trong đó, thoái vốn tại 09 DN thuộc các lĩnh vực nhạy cảm (chứng khoán, tài chính – ngân hàng, bảo hiểm, bất động sản, các quỹ đầu tư) được 2.419 tỷ đồng, thu về 2.794 tỷ đồng; Thoái vốn tại 25 DN thuộc các lĩnh vực phải thoái khác được 1.395 tỷ đồng, thu về 3.017 tỷ đồng; SCIC thực hiện thoái vốn tại 09 DN với giá trị 2.761 tỷ đồng, thu về 10.011 tỷ đồng.

Theo đánh giá của các chuyên gia tài chính, phần lớn các DN sau khi CPH một thời gian đều có kết quả hoạt động tốt hơn trên nhiều mặt về doanh thu, lợi nhuận, quyền lợi cho người lao động... Không những thế, DN đã đổi mới quản trị, tăng tính tự chủ, linh hoạt trong hoạt động, đặc biệt là vấn đề công khai, minh bạch thông tin.

Những kết quả trên khẳng định, CPH là giải pháp quan trọng trong sắp xếp, đổi mới, cơ cấu lại DNNN. Từ năm 2016 đến nay, cơ chế, chính sách về CPH DNNN tiếp tục được sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện nhằm tạo cơ sở pháp lý để đẩy nhanh tiến độ CPH, thoái vốn và hạn chế thất thoát vốn, tài sản nhà nước trong quá trình CPH, tạo điều kiện thuận lợi cho việc bán cổ phần và thu hút được các nhà đầu tư có tiềm năng; đồng thời quan tâm, bảo đảm quyền lợi chính đáng của người lao động. Tiến độ CPH, thoái vốn trong những năm qua được đánh

giá là có tác động tích cực tới sự phát triển của thị trường chứng khoán, đồng thời góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động của các DN sau CPH.

Tuy nhiên, kết quả đạt được chưa như kỳ vọng, tiến độ CPH DNNN và thoái vốn đầu tư ngoài ngành vẫn còn chậm, do một số nguyên nhân cơ bản sau:

Một là, một số bộ, ngành, địa phương, tập đoàn kinh tế, tổng công ty nhà nước chưa thực sự nghiêm túc triển khai kế hoạch CPH, thoái vốn, cơ cấu lại DNNN theo chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ và chấp hành chế độ báo cáo. Vai trò, nhận thức, trách nhiệm của người đứng đầu DN, đơn vị còn chưa cao, chưa quyết liệt trong việc đổi mới hoạt động của DN, công khai minh bạch theo đúng quy định pháp luật, đảm bảo nguyên tắc thị trường, chống lợi ích nhóm trong CPH và thoái vốn nhà nước.

Hai là, trong hoạt động sản xuất kinh doanh, còn một số cá nhân, DN vi phạm nguyên tắc thị trường, không công khai, minh bạch thông tin tài chính, cá biệt một số cá nhân lãnh đạo vi phạm pháp luật làm ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động sản xuất kinh doanh của DN dẫn đến thua lỗ, thất thoát vốn tại một số dự án.

Ba là, một số DNNN chậm sửa đổi, bổ sung các định mức kinh tế kỹ thuật, tiêu hao vật tư, nguyên nhiên vật liệu để phù hợp với điều kiện kinh doanh thực tế, từ đó chậm đổi mới quản trị DN để nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh.

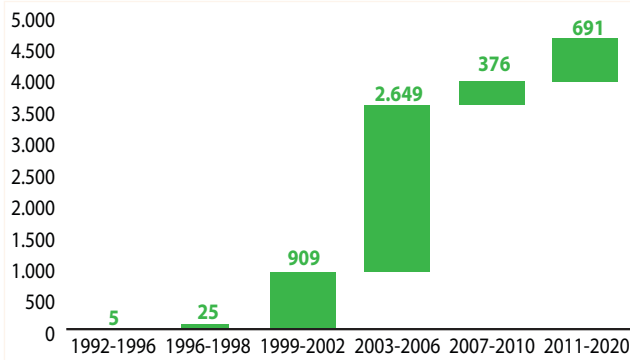
Bốn là, lực lượng lao động trong DNNN còn đông, năng suất lao động thấp, lao động có trình độ tay nghề cao còn thiếu và yếu; Tình trạng thiết bị còn lạc hậu, chưa theo kịp kỹ thuật tiên tiến của thế giới và yêu cầu của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0; Tổ chức bộ máy trong DNNN còn cồng kềnh, thiếu hiệu lực, hiệu quả.

Năm là, quá trình CPH DNNN cần có nhiều thời gian để xử lý vướng mắc về tài chính, đất đai, lao động, khiến cho thời gian thực hiện CPH bị kéo dài. Đặc biệt là vấn đề xác lập hồ sơ pháp lý đất đai do UBND địa phương thực hiện chậm, làm tăng thời gian thực hiện so với quy định, dẫn đến các DN phải điều chỉnh tiến độ CPH.

Sáu là, tỷ lệ vốn nhà nước trong triển khai phương án CPH DNNN còn cao dẫn đến giảm sức hút đối với các nhà đầu tư mua cổ phần, ảnh hưởng đến thành công của việc CPH.

Bảy là, một số DN sau khi chuyển sang công ty cổ phần, do tỷ lệ Nhà nước nắm giữ vốn còn cao nên việc thay đổi quản trị DN gặp khó khăn, ảnh hưởng đến kết quả hoạt động sản xuất kinh doanh của DN.

HÌNH 2: TIẾN TRÌNH CỔ PHẦN HÓA ĐẾN NĂM 2020

Nguồn: Bộ Tài chính

Đồng bộ các giải pháp đẩy mạnh tái cơ cấu doanh nghiệp nhà nước

Thời gian tới, để tiếp tục đẩy mạnh công tác CPH, thoái vốn, cơ cấu lại DNNN, các bộ, ngành, địa phương, các tập đoàn, tổng công ty nhà nước cần thực hiện đồng bộ các nhóm giải pháp sau:

Về thể chế

Trong năm 2019 và năm 2020, hoàn thành việc rà soát, báo cáo Chính phủ trình Quốc hội ban hành các luật sửa đổi, bổ sung liên quan đến DNNN như: Luật DN; Luật Quản lý, sử dụng vốn nhà nước đầu tư vào sản xuất, kinh doanh tại DN; Luật Cán bộ, công chức; Luật Phá sản; Bộ luật Lao động... Cùng với đó, các bộ, ngành cần khẩn trương trình Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ ban hành trong năm 2018 như: Nghị định về hoạt động của DNNN (thay thế đồng thời các Nghị định số: 172/2013/NĐ-CP, 69/2014/NĐ-CP, 128/2014/NĐ-CP và các Quyết định số: 35/2013/QĐ-TTg, 74/2013/QĐ-TTg); Nghị định thay thế Nghị định số 99/2012/NĐ-CP ngày 15/11/2012 của Chính phủ về quyền, trách nhiệm của cơ quan đại diện chủ sở hữu; Nghị định thay thế Nghị định số 130/2013/NĐ-CP ngày 16/10/2013 của Chính phủ về sản xuất và cung ứng sản phẩm, dịch vụ công ích...

Về tổ chức thực hiện

Các bộ, ngành, địa phương, tập đoàn kinh tế, tổng công ty nhà nước khẩn trương hoàn thành việc phê duyệt hoặc trình cấp có thẩm quyền phê duyệt phương án cơ cấu lại các DN thuộc lĩnh vực quản lý theo đúng quy định tại Quyết định số 707/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, trong đó nêu rõ tiến độ, cơ quan tổ chức thực hiện, người chịu trách nhiệm. Gắn kết quả việc thực hiện sắp xếp, đổi mới và nâng cao hiệu quả DNNN với việc đánh giá trách nhiệm của người đứng đầu; tiếp tục đổi

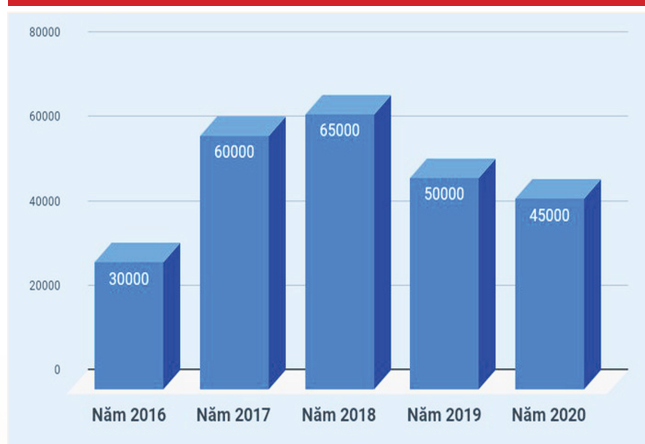
mới công tác bố trí bổ nhiệm, miễn nhiệm đối với người đứng đầu DNNN.

Thủ trưởng, người đứng đầu các bộ, ngành, địa phương chịu trách nhiệm đơn đốc, triển khai thực hiện đúng tiêu chí phân loại DNNN, DN có vốn nhà nước và Danh mục DNNN thực hiện sắp xếp giai đoạn 2016 - 2020 đã được Thủ tướng Chính phủ ban hành tại Quyết định số 58/2016/QĐ-TTg; thực hiện việc CPH, thoái vốn theo đúng kế hoạch tại Công văn số 991/TTg-ĐMDN ngày 10/7/2017, Quyết định số 1232/QĐ-TTg ngày 17/8/2017.

Các DNNN thuộc diện CPH cũng cần khẩn trương rà soát toàn bộ quỹ đất đang quản lý, sử dụng để lập phương án sử dụng đất đai theo quy định của pháp luật đất đai trình UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có ý kiến về phương án và giá đất để cấp có thẩm quyền phê duyệt trước khi tổ chức xác định giá trị DN CPH theo đúng quy định tại Nghị định số 167/2017/NĐ-CP ngày 31/12/2017 và Nghị định số 126/2017/NĐ-CP ngày 16/11/2017.

Cơ quan đại diện chủ sở hữu các cấp chịu trách nhiệm trước Thủ tướng Chính phủ về việc hoàn thành danh mục thoái vốn theo Quyết định số 1232/QĐ-TTg và Quyết định phê duyệt phương án cơ cấu lại được cấp có thẩm quyền phê duyệt theo đúng tiến độ trong năm 2018 - 2020. Các trường hợp không triển khai thoái vốn đúng tiến độ đối với những danh mục đã được duyệt (trong giai đoạn 2016-2018), cơ quan đại diện chủ sở hữu vốn nhà nước có trách nhiệm chuyển giao về Tổng Công ty Đầu tư kinh doanh Vốn Nhà nước (SCIC) để tổ chức thoái vốn theo quy định trước ngày 31/12/2018.

Cơ quan đại diện chủ sở hữu chỉ đạo người đại diện phần vốn nhà nước đơn đốc các DN đã CPH thực hiện nghiêm việc đăng ký giao dịch, niêm yết trên thị trường chứng khoán theo quy định của pháp luật; Đối với các DN đã CPH và chuyển sang hoạt động dưới hình thức công ty cổ phần, đề nghị thực hiện quyết toán công tác CPH và xác định số phải nộp về quỹ (nếu có), hoàn thành trước ngày 31/12/2018, Trường hợp không đảm bảo thời gian thì phải báo cáo Thủ tướng Chính phủ giải trình rõ nguyên nhân và chịu trách nhiệm về sự chậm trễ này; Đối với 37 DN thuộc danh mục bàn giao theo Quyết định số 1232/QĐ-TTg, cơ quan đại diện chủ sở hữu có trách nhiệm điều chỉnh lại tiến độ bàn giao để hoàn thành bàn giao về SCIC trong năm 2018.

HÌNH 3: QUỐC HỘI GIAO THU TỪ CỔ PHẦN HÓA, THOÁI VỐN DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC NỘP VỀ NGÂN SÁCH HÀNG NĂM (Tỷ đồng)

Nguồn: zing.vn

Về quản trị doanh nghiệp

Hội đồng thành viên, chủ tịch, ban lãnh đạo các tập đoàn kinh tế, tổng công ty, DNNN chịu trách nhiệm hoàn thành và thực hiện các nhiệm vụ sau trong năm 2019:

Một là, bổ sung hoặc xây dựng ban hành các định mức kinh tế - kỹ thuật đối với các hoạt động của DN làm cơ sở để quản lý, kiểm tra, giám sát DN.

Hai là, rà soát, xác định nhiệm vụ, tập trung vào kinh doanh những ngành nghề kinh doanh chính và những ngành liên quan phục vụ trực tiếp ngành, nghề kinh doanh chính.

Ba là, xây dựng phương án tổ chức sản xuất kinh doanh, triển khai cơ cấu lại các DN thành viên để thực hiện chuyên môn hóa, phân công, hợp tác, không đầu tư dàn trải, phân tán nguồn lực; tránh cạnh tranh nội bộ theo hướng sáp nhập, hợp nhất các DN thành viên kinh doanh cùng ngành nghề.

Bốn là, tiếp tục đổi mới quản trị DN trên tất cả các mặt đáp ứng chuẩn mực quốc tế, hoàn thiện cơ chế kiểm soát, kiểm toán nội bộ góp phần nâng cao tính tự chủ, tự chịu trách nhiệm trong sản xuất, kinh doanh; nâng cao hiệu quả sử dụng vốn, sức cạnh tranh và phát triển bền vững.

Năm là, kiện toàn bộ máy quản lý, tăng cường đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ cán bộ quản lý DN đáp ứng yêu cầu quản trị trong cơ chế thị trường. Đồng thời, bố trí cán bộ lãnh đạo, quản lý và người đại diện phần vốn nhà nước đủ phẩm chất đạo đức, năng lực chuyên môn để làm tốt vai trò đại diện chủ sở hữu nhà nước tại DN.

Sáu là, sắp xếp lại, nâng cao chất lượng lao động trong DN, trọng tâm là đội ngũ lao động kỹ thuật tay nghề cao, cơ cấu ngành nghề và bậc thợ

tối ưu đối với từng công nghệ, dây chuyền, công đoạn, công việc, trên cơ sở đó nâng cao năng suất của từng lao động và năng suất lao động tổng hợp của DN.

Bảy là, tích cực nghiên cứu ứng dụng, đầu tư đổi mới công nghệ, sản phẩm, dịch vụ; từng bước nâng cao giá trị gia tăng cho sản phẩm, dịch vụ, đáp ứng tiêu chuẩn môi trường; thay thế dần các thiết bị, công nghệ tiêu tốn nhiều năng lượng, nguyên, vật liệu; từng bước loại bỏ sản phẩm không thân thiện với môi trường để phát triển bền vững.

Tám là, thực hiện công khai, minh bạch trong đầu tư, quản lý tài chính, mua sắm, phân phối thu nhập, công tác cán bộ; trong ký kết và thực hiện các hợp đồng theo quy định của pháp luật.

Về giám sát, kiểm tra, công khai, minh bạch

Tăng cường kiểm tra, thanh tra, giám sát, kiểm toán, không để xảy ra thất thoát vốn, tài sản nhà nước trong quá trình sắp xếp, CPH, thoái vốn và quản lý, sử dụng vốn nhà nước; Bổ sung nội dung kiểm tra, thanh tra trách nhiệm người đứng đầu đơn vị trong việc chấp hành kỷ luật hành chính khi thực hiện kế hoạch CPH và thoái vốn nhà nước tại DN; trách nhiệm người đứng đầu trong việc tổ chức, hoàn thành kế hoạch hoạt động sản xuất kinh doanh hàng năm; Bổ sung danh mục thanh tra đối với các DN chậm quyết toán tại thời điểm chuyển từ DNNN sang công ty cổ phần.

Định kỳ công bố công khai thông tin về tiến độ và kết quả thực hiện về CPH DNNN, thoái vốn nhà nước tại DN, trong đó nêu rõ tên đơn vị hoàn thành, tên đơn vị còn chậm tiến độ... làm cơ sở để đánh giá tiến độ CPH, thoái vốn, kịp thời tháo gỡ khó khăn, vướng mắc trong quá trình thực hiện.

Tài liệu tham khảo:

1. Quyết định số 1232/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 17/8/2017 phê duyệt Danh mục doanh nghiệp có vốn nhà nước thực hiện thoái vốn giai đoạn 2017 – 2020;
2. Quyết định số 707/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 25/5/2017 phê duyệt Đề án “Cơ cấu lại DNNN, trọng tâm là tập đoàn kinh tế, tổng công ty nhà nước giai đoạn 2016 - 2020”;
3. Quyết định số 58/2016/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 28/12/2016 về tiêu chí phân loại DNNN, doanh nghiệp có vốn nhà nước và Danh mục DNNN thực hiện sắp xếp giai đoạn 2016 – 2020;
4. Nghị định số 167/2017/NĐ-CP của Chính phủ ngày 31/12/2017 quy định việc sắp xếp lại, xử lý tài sản công;
5. Nghị định số 126/2017/NĐ-CP của Chính phủ ngày 16/11/2017 về chuyển DNNN và công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên do doanh nghiệp đầu tư 100% vốn điều lệ thành công ty cổ phần.